

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонський державний університет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

Формування навичок просоціальної поведінки
дошкільників в умовах медіа середовища

Дипломна робота

Виконавець:

студентка 4 курсу 471 групи
спеціальності 012 Дошкільна
освіта
Освітньо-професійної
програми Дошкільна освіта
заочної форми навчання
Курносик В.

Науковий керівник:

к.пед.н., доцент Горлова А. В.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади формування навичок просоціальної поведінки дошкільників в інформаційному середовищі	6
1.1. Формування навичок просоціальної поведінки як складова морального виховання.....	6
1.2. Особливості прояву просоціальних якостей на етапі дошкільного дитинства.....	11
1.3. Потенційні можливості медіа засобів у вихованні гуманних взаємин дошкільників	15
РОЗДІЛ 2. Оптимізація процесу виховання навичок просоціальної поведінки в умовах медіа середовища	28
2.1. Сучасний стан сформованості навичок просоціальної поведінки дітей дошкільного віку та їхньої орієнтації в медіа середовищі.....	28
2.2. Педагогічні умови виховання навичок просоціальної поведінки дошкільників в медіапросторі.....	36
2.3. Рекомендації педагогам і батькам щодо виховання навичок просоціальної поведінки дошкільників в умовах медіа середовища.....	40
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Сьогодні, коли відбувається відродження Української державності, економічної, соціальної та духовної сфер суспільства, перед вітчизняною освітою постає ряд надважливих завдань. В першу чергу – це проблема становлення особистості, яка здатна до самореалізації, ефективної комунікації з оточуючими, готової розв'язувати задачі різної складності у взаємодії з іншими. Аналіз досвіду сучасних науковців свідчить, що відродити духовні та моральні цінності можливо лише за умов гуманізації суспільних відносин, демократизації стосунків та толерантного ставлення до всіх членів суспільства.

Одною з ознак гуманізму, духовності є ціннісне ставлення до особистості іншого, бажання і готовність діяти на його користь. Як зазначено у Законі України «Про освіту», «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору...». Першочерговим завданням дошкільної освіти є розвиток життєво-компетентної особистості, здатної до ефективної соціалізації в умовах, які постійно змінюються.

Реалізація Програми розвитку дітей від 2 до 7 років «Дитина» спрямована на формування різних видів активності та загальнолюдських цінностей особистості – таких як гуманне ставлення до однолітків і дорослих, чуйність, доброзичливість, толерантність, чесність. Вміння ефективно взаємодіяти, разом планувати роботу, домовлятися, знаходити спільне рішення, враховувати думку товариша, діяти на користь групи – важливі складові просоціальної поведінки й гармонійного життя, які дорослі мають розвивати в дитині з малечку. Особливої актуальності проблема набуває в умовах інформаційного суспільства, коли Інтернет,

медіа ресурси, мобільні додатки стають повноправною частиною виховного середовища.

Науковцями (В. Абраменкова, Г. Беленька, С. Васильєва, Л. Масол та ін.) доведено, що сучасна дитина-дошкільник більшість часу перебуває під впливом медіазасобів, що неухильно позначається на її вихованні, індивідуальному розвитку і соціальному становленні. Це дає підстави визнати медіа потужним фактором виховання та соціалізації сучасних дошкільників.

Проблемі формування навичок просоціальної поведінки присвятили свої дослідження знані вітчизніні (В. Абраменкова, О. Безкоровайна, І. Бех, О. Вознесенська, Н. Гавриш, В. Кириченко, І. Лаптева, Ю. Семеняко, С. Семчук, Ю. Семеняко, Л. Тарабасова, І. Юсупов та ін.) та зарубіжні науковці (К. Бетсон, Г. Карло, М. Греді, С. Харді, Л. Берковітц, Р. Чалдіні, Г. Бірхофф, Е. Аронсон та ін.)

Незважаючи на велику кількість теоретичних та практичних доробок, проблема формування навичок просоціальної поведінки сучасних дошкільників в умовах медіа середовища висвітлена недостатньо і потребує удосконалення її теоретичної та змістової сторін. Саме тому темою нашого дослідження обрано «Формування навичок просоціальної поведінки дошкільників в умовах медіа середовища».

Об'єкт дослідження - формування навичок просоціальної поведінки дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження - педагогічні умови формування навичок просоціальної поведінки дошкільників в медіа просторі.

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування навичок просоціальної поведінки дітей дошкільного віку в сучасному інформаційному середовищі.

Відповідно до мети дослідження було визначено такі **завдання**:

1. На підставі аналізу науково-педагогічних джерел розкрити сутність поняття «просоціальна поведінка» та особливості її прояву у дошкільників.

2. Охарактеризувати сучасні медіа ресурси для розвитку дітей дошкільного віку.

3. Визначити сучасний стан рівня сформованості навичок просоціальної поведінки дошкільників.

4. Обґрунтувати педагогічні умови формування навичок просоціальної поведінки дітей дошкільного віку.

Методи дослідження – аналіз наукових джерел із теми дослідження, аналіз науково-методичної документації, спостереження за проведенням занять, статистичні методи обробки результатів експериментального дослідження.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні засади формування навичок просоціальної поведінки дошкільників в інформаційному середовищі

1.1. Формування навичок просоціальної поведінки як складова морального виховання

Сучасна система освіти має бути зорієнтована на формування в особистості життєво необхідних компетентностей та їх активну соціалізацію. Негативні соціальні фактори (стресова напруга, соціальні конфлікти, високий рівень безробіття, надзвичайна ситуація внаслідок пандемії та бойові дії на сході країни) призводять до знецінення моральних цінностей, до соціальної байдужості, зневіри у державі та суспільстві. Перед системою виховання постають гострі проблеми, вирішенню яких сприяє посилення орієнтації на моральні цінності та на формування у здобувачів освіти просоціальної поведінки.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вирішення цих проблем на перших етапах здобуття освіти, починаючи з дошкільного віку.

Дослідженням даного феномена присвятили свої праці зарубіжні вчені К. Бетсон, Г. Карло, М. Греді, С. Харді, Л. Берковітц, Р. Чалдіні, Г. Бірхофф, Е. Аронсон. Проблеми окремих механізмів просоціальної поведінки приділяли і приділяють увагу сучасні вітчизняні дослідники В. Абраменкова, О. Безкоровайна, І. Бех, О. Вознесенська, В.І. Кириченко, І. Лаптева, С. Семчук, Ю. Семеняко, Л. Тарабасова, І. Юсупов.

Розглянемо значення слова «просоціальний». З лат. pro – префікс, що позначає дії в інтересах певної особи, socialis - суспільний. Таким чином, відповідно до перекладу, під просоціальною поведінкою розуміємо таку поведінку, що відповідає інтересам суспільства, надання

допомоги іншій людині, прояв спрямованої активності з метою користі для іншого, при цьому подібна поведінка не передбачає відповідної вигоди для себе. Безкорисливість, що лежить в основі даної поведінки, пов'язує це поняття з альтруїзмом. А головною особливістю альтруїзму є активність, здійснювана в інтересах інших людей, що не передбачає винагороди за це [26, с. 65].

В. Кириченко визначає, що просоціальною поведінкою є будь-які дії з орієнтацією на надання допомоги іншим людям (з метою принести користь) та благо соціальних груп [13, с. 237]. В. Янчук зазначає, що об'єктом просоціальної поведінки мають бути не абстрактні люди/організації, а конкретні особи з конкретними проблемами (незаможні, голодуючі, жертви катаклізмів та ін.), при цьому просоціальна поведінка відповідає соціальним та культурним стандартам [24].

Прикладом просоціальної поведінки є надання допомоги, спільне користування, дарування, співпраця і добровільна робота [25, с. 710]. Ці дії можуть мотивуватися співпереживанням або стурбованістю благополуччям і правами інших осіб [35, с. 489]. Однак деякі дослідники пов'язують просоціальну поведінку також і з егоїстичними або практичними міркуваннями [29]. Просоціальна поведінка може мотивуватися альтруїзмом і власними інтересами для отримання безпосередньої вигоди або майбутньої взаємної вигоди. Зрештою, можна зробити висновок, що в обох випадках просоціальна поведінка відповідає інтересам суспільства, а тому дуже важлива для добробуту соціальних груп на різних рівнях [333, с. 1435]. Співпереживання – це сильний мотив, що сприяє просоціальній поведінці та має глибокі еволюційні корені [28, с. 35]. Саме здатність до співпереживання, людяність, повага до оточуючих впливає на розвиток емпатії в дитини, на формування її моральних цінностей, а отже – і на ціннісні орієнтири, якими вона буде керуватися в різних життєвих ситуаціях. Тож, просоціальна поведінка

стимулює позитивні риси характеру, корисні для дітей зокрема і суспільства загалом.

Відомо, що вибір тієї чи іншої стратегії поведінки залежить від двох основних взаємопов'язаних факторів:

1) розуміння або оцінки ситуації (контексту, в якому щось відбувається);

2) розуміння особистості партнера по взаємодії.

З одного боку, вирішення ситуації, тобто надання необхідної допомоги, буде залежати від змістових характеристик особистості (емпатії, здатності до ідентифікації, способів прийняття рішення) і динамічних характеристик (спрямованості на надання допомоги, настрою, наявності / відсутності відповідальності), що більше співвідноситься з другим фактором.

З іншого боку просоціальну поведінку можна тлумачити як слідування загальноприйнятим нормам, суспільним цінностям і думкам, що, на наш погляд, більшою мірою відповідає першому фактору. Багато досліджень розглядають емпатію як одну з найважливіших умов для прояву просоціальної поведінки (Т. Гаврилова, В. Айксс, Г. Барретт-Леннард, К. Бетсон, І. Юсупов, Д. Гоулман і ін.). Основна інтерпретація емпатії в трактовці зарубіжних дослідників зводиться, як правило, до переживання, співчуття до емоційного стану іншої людини. До цього слід додати, що людина не просто співчуває, а ще й усвідомлює, яку саме емоцію вона переживає. За словами В. Знакова, «людина отримує емоції в результаті оцінки ззовні, зі своєї ціннісно-змістової позиції. Тобто емоція включає і оцінний план ставлення до радості партнера, тому емпатію не слід розглядати як лише емоційне явище» [11].

Без здатності уявити себе на місці іншої людини також складно уявити собі альтруїстичні наміри. Цю здатність і вміння прийняти точку зору партнера співвідносять з поняттям «ідентифікація». Ідентифікація означає «віру в існування у партнера свого індивідуального та

своєрідного світогляду, усвідомлення неповторності його ціннісно-змістової позиції» [11, с. 100]. Даний механізм допомагає прийняти особистість партнера в комплексі її якостей та цінностей, що полегшує (і / або ініціює) просоціальну поведінку. Можна сказати, що розуміння особистості партнера традиційно пов'язується, перш за все, з емпатією та ідентифікацією. Слід підкреслити, що дані механізми допомагають не лише точніше зрозуміти іншу людину, але і краще пізнати себе. Зокрема, В. Новіков відзначає, що побачити власні особистісні прояви людина може не під час самоаналізу, а під час аналізу результатів особистого впливу на інших людей» [19, с. 296]. Тобто саме взаємодія з іншими людьми є запорукою становлення особистості.

Однак розуміння поведінки і стану партнера по взаємодії безумовно пов'язано не тільки з особистісними якостями людини як такими, а й з його оцінкою ситуації в цілому. Людина перед тим, як обрати стратегію власної поведінки, має зрозуміти зміст того, що відбувається навкруги. Погоджуємось з думками вчених, що саме зміст виконує регулятивну функцію поведінки (в тому числі просоціальної). Сенс, пов'язаний з потребою, регулює суб'єктивну оцінку. Зміна оцінки тягне за собою зміну відношення до партнера і ситуації взаємодії (в позитивну або в негативну сторону), що тягне за собою зміни в характері взаємодії (доцільність, тривалість, якість, результативність). [1, с. 299]. Відповідно, процес формування сенсу ситуації важливий з точки зору актуалізації людиною певної стратегії поведінки (в нашому випадку – сприяє формуванню просоціальної поведінки).

Прояв альтруїстичного напрямку особистості пояснюється наявністю усвідомлених або неусвідомлених бажань реалізувати яку-небудь потребу. Як зазначає Ю. Корнілов, «Потреба організовує взаємодію суб'єкта з навколишнім світом у вигляді актуальних умов і обставин, пов'язаних між собою певним чином, тобто ситуацією» [15, с. 12]. Спектр мотивуючих причин для надання підтримки може бути

великим: егоїстичні мотиви, бажання налагодити контакт з партнером, можливість проявити свої особистісні якості, отримання позитивних емоцій. Однак більшість дослідників вважають саме безкорисливість головною складовою просоціальної поведінки.

Х. Хекхаузен, узагальнюючи мотивуючі причини подібної поведінки, виділяє різні види її наслідків (так звана модель мотивації допомоги):

1) користь від надання допомоги і витрат на це. Витрати і користь можуть бути в матеріальних благах, витрачених зусиллях, часі та інших мотивах, спрямованих на досягнення свого власного блага (може використовуватися принцип взаємності);

2) оцінка дії з боку інших людей, тобто привабливість думок про вчинок людини значущих для нього людей або громадської думки в цілому;

3) оцінка того, наскільки людина, здійснюючи цю дію, залишалась вірною внутрішньо прийнятим нормативним цінностям (тобто самопідкріплення);

4) емоційне співпереживання внутрішнього стану людини, що потребує допомоги, цей стан покращується після допомоги суб'єкту (переживання, схожі з полегшенням, звільненням від тяжких відчуттів, ослабленням болю) [32].

Можемо зробити висновок, що формування просоціальної поведінки є метою виховання дитини, як члена суспільства та людини з моральними якостями. Це твердження потребує розгляду поняття морального виховання.

Моральне виховання – це система впливів на людину, спрямована на формування у неї моральних якостей і моральної поведінки. З точки зору М.Хоффмана (Hoffman, 1980 Empathy and Moral Development), моральний розвиток людини йде трьома різними, але частково схожими шляхами.

Перший – засноване на тривозі стримування, тобто соціально прийнятна поведінка, викликана страхом покарання. Діти навчаються пов'язувати покарання, що виходить від батьків і педагогів, з неприйнятною поведінкою. Врешті-решт вони справляються зі страхом покарання, утримуючись від заборонених дій. Підсумком стає інтерналізація заборон, в результаті чого покарання більше не потрібно.

Другий шлях морального розвитку пов'язаний з емпатією, турботою про інших. Цей шлях вимагає поділу переживань інших разом з розвитком здатності уявляти собі, що переживає інший і як власною поведінкою дитина може змінити емоційний стан інших людей.

Нарешті, третій шлях морального розвитку дітей пов'язаний з розвитком мислення на рівні формальних операцій, в процесі якого вони набувають досвіду перевірки гіпотез, переоцінки інформації та переформулювання понять.

Проаналізувавши вище викладені положення, зазначимо, що просоціальна поведінка та процес її формування відповідають другому шляху морального розвитку. Моральність – це особисті інтелектуально-емоційні переконання дитини, що виробляються самостійно, що визначають спрямованість особистості, духовне обличчя, образ життя, поведінка людини [2, с. 49].

1.2. Особливості прояву просоціальних якостей на етапі дошкільного дитинства

Практично всі освітні програми для дітей дошкільного віку містять розділ, який спеціально присвячений вихованню моральних якостей особистості, хоча називатися предмет такого виховання може по-різному: «соціально-емоційне» виховання, або «моральне» виховання, або формування гуманного ставлення до інших людей та ін. Важливість цього завдання очевидна. Саме в дошкільному віці складаються основні етичні

інстанції, оформлюються і зміцнюються основи особистості і ставлення до інших людей.

Змістом морального виховання є формування таких моральних якостей дошкільника, як: повага до старших, дружні відносини з однолітками, вміння відповідно відгукуватися на горе і радість інших людей, домагатися дієвого прояву гуманних почуттів і відносин, їх суспільної спрямованості, виховання основ відповідальності. Однак методи реалізації цих благородних завдань значно скромніші і неконкретні. Серед них можна виділити два напрямки: створення умов для практичного досвіду і формування правильних моральних оцінок.

До методів, які забезпечують створення у дітей практичного досвіду суспільної поведінки, відносяться:

1. Виховання моральних звичок;
2. Приклад дорослого або інших дітей;
3. Цілеспрямовані спостереження за працею дорослих або грою дітей;
4. Організація спільної діяльності;
5. Спільна гра. [3, с.84].

Моральне виховання дітей пропонується здійснювати в різних умовах: у побутовій та повсякденній діяльності, в грі і на спеціально організованих заняттях.

До групи методів, спрямованих на формування моральних уявлень, суджень і оцінок, входять бесіда вихователя на етичні теми; читання художньої літератури; розглядання та обговорення картин; метод переконання, а також метод заохочень і покарань.

Щоб досягти мети в становленні морально спрямованої особистості, особливу увагу слід звернути на психологічні аспекти виховного процесу: Дитина лише тоді починає ставитися гуманно до інших людей, які поруч з ним, коли навчиться узагальнювати власний досвід регулювання поведінки і використовувати його в життя.

Вирішуючи просвітницько-виховні завдання, педагог повинен створювати такі умови, які б давали дитині можливість індивідуально розвиватися, самовдосконалюватися, задовольняти свою цікавість, успішно налагоджувати міжособистісні стосунки.

Так, в одному відомому дослідженні С. Якобсона, дітям пропонувалося розподілити між собою іграшки. Дошкільнята, як правило, забирали більшу частину іграшок собі [14, с. 99].

Тоді експериментатор запропонував їм оцінити свої дії і порівняти їх з поведінкою добре відомих персонажів - Буратіно і Карабаса Барабаса. Попередні опитування показали, що всі діти вважають Буратіно хорошим, добрим, справедливим, а Карабаса - жадібним і несправедливим, що забирає собі все найкраще. Просте запитання дорослого, задане після: «Як ти розділив іграшки, як Буратіно або як Карабас?» - збентежував дитину. Несподівано для себе діти розуміли поганий вчинок та порівнювали себе з Карабасом. Дитина намагалася піти від прямої відповіді, але з її поведінки було видно, що відповідь для неї є очевидною. Вона починала розуміти, що в своєму безпосередньому дитячому прагненні забрати собі побільше іграшок зрівнялася з Карабасом і це порівняння для неї нестерпне. Після такого випробування багато дітей різко змінювали свою поведінку в аналогічній ситуації: вони починали віддавати одноліткам стільки ж іграшок, скільки залишали собі, а іноді навіть більше.

У цих дослідженнях моральна поведінка розглядається як конфліктне, здійснюване всупереч безпосереднім бажанням дитини. Така поведінка є довільною і опосередкованою моральними нормами.

Дослідники виділяють три види скрутних ситуацій, в яких може знадобитися акт просоціальної поведінки, тобто допомога:

- 1) потреба в простій інструментальній допомозі з боку, коли людина відчуває труднощі в завершенні цілеспрямованої поведінки;
- 2) незадоволене бажання, коли людина не має прямого доступу до конкретного бажаного ресурсу або предмету;

3) негативно забарвлений емоційний стан або дистрес, коли людина потребує розради і різного роду підтримки [38].

Кожному виду перерахованих ситуацій відповідають такі форми актів просоціальної поведінки: інструментальна допомога (наприклад, допомогти в досягненні кінцевої мети дії [37, с. 271], альтруїстична поведінка (наприклад, віддати іншому жаданий предмет [31, с. 301] та емпатія (наприклад, надати вербальну або фізичну підтримку [36, с. 1814].

Дитина починає надавати інструментальну допомогу орієнтовно у віці 12-14 місяців [34, с. 173], що виражається в допомозі дорослому по дому, в пошуку втраченого предмета або в піднятті предмета, який випав із рук дорослого. Здатність до подібних поведінкових актів, імовірно, має передумови в розумінні цілей і намірів у поведінці іншої людини.

У зв'язку з цим логічно перейти до наступного виду просоціальної поведінки дитини дошкільного віку – емпатичної допомоги. У другій половині другого року життя проявляється здатність відгукуватися на емоційний несприятливий стан іншої, людини що виражається в актах турботи і розради, наприклад у випадках, коли іншому боляче.

Прояв емпатії, по всій видимості, вимагає наявності репрезентації емоційного стану іншого. Відомо, що діти вже на першому році життя здатні розрізняти емоції інших [30, с. 219].

Тепер розглянемо здатність дітей раннього періоду життя до альтруїстичної форми просоціальної поведінки. Для дитини дошкільного віку проявом альтруїзму є здатність ділитися з іншими.

Отже, ми розглянули поняття просоціальної поведінки, яка відображає поведінку людини, орієнтовану на інших. Нами були проаналізовані дослідження за трьома основними типами допомоги: інструментальної, альтруїстичної і емпатичної. Здатність до надання інструментальної допомоги вперше виникає на початку другого року життя і стрімко розвивається протягом наступних півроку. Альтруїстична форма просоціальної поведінки, або здатність ділитися з іншими,

починає проявлятися пізніше, між 18 і 24 місяцями життя [27, с. 906], вимагаючи, проте, супроводження низкою ситуативних чинників, наприклад чіткої артикуляції бажання іншим. Нарешті, останнім в онтогенезі з'являється емпатична поведінка як просоціальний акт. При цьому прояв здатності до надання емпатичної допомоги дітьми до трьох років спостерігається лише в умовах очевидною для дитини емоційно-негативного стану іншої людини [36, с. 1819].

1.3. Потенційні можливості медіа засобів у вихованні гуманних взаємин дошкільників

Ми живемо в світі медіа. Значення і роль медіакультури сьогодні неймовірно зростає, а медіаосвіта стає основою формування нового типу культури особистості. Медіаосвіта – це нова форма старого методу навчання через бачення і сприйняття на слух, так як ця технологія дозволяє одночасно використовувати різні способи подання інформації: текст, цифри, графіку, анімацію, відео та звук.

А. Жукова зазначає, що медіасередовищем є інформаційний простір, що створюється засобами масової комунікації [10].

О. Юдіна вважає медіасередовище частиною соціального простору, що репрезентує цей простір [23].

Різні засоби медіа, такі як мультфільми та телевізійні передачі, теленовини можуть сприяти формуванню просоціальної поведінки за умови їх правильного добору та аналізу побаченого за допомогою спільних обговорень з дитиною, критичного мислення.

За допомогою медіазасобів можна стимулювати розвиток у дітей пізнавального інтересу, спостережливості, уваги, мови і мислення за допомогою застосування комплексних мультимедійних презентацій (з використанням мультфільмів, телепередач та ін.).

Діти дошкільного віку отримують інформацію про навколишній світ через зорове сприйняття, тому наочність є найважливішим інструментом всебічного розвитку дітей.

Застосування навчальних мультимедійних презентацій дозволяє:

- підвищити ефективність процесу навчання і розвитку дитини,
- відкриває нові можливості освіти,
- постійно підтримує педагогів в стані творчого пошуку.

Духовно-моральне і патріотичне виховання дітей відбувається також через перегляд позитивних мультфільмів і обговорення вчинків героїв, різних ситуацій.

Все це сприяє формуванню таких компонентів духовно-морального розвитку, як:

- працьовитість і ощадливість;
- уявлення про добро і зло;
- взаємодопомога і повага один до одного;
- виховання сімейних цінностей.

Добірку мультфільмів слід здійснювати відповідно цілеспрямовано. Основні критерії при виборі мультфільмів – це доброта, позитивність, милосердя, мораль. Саме ці основи повинні закладатися в ранньому віці, і тоді любов до хорошого буде супроводжувати дитину все життя. Діти з великим задоволенням обговорюють сюжети мультфільмів, характеризують героїв, ставлять себе на їх місце.

Т. Гартман виділяє наступні ефекти впливу телевізійних програм на дитячу аудиторію:

- 1) калькування вчинків героїв телепрограм (навіть в тому випадку, коли ці вчинки негативні, їх не критикують і не визначають творці програми як неприпустимі з точки зору моралі);
- 2) наслідування манерам поведінки і зовнішності деяких телегероїв;
- 3) запозичення манери говорити у героїв телебачення, їх слів, виразів і мови в цілому.

Дослідник підкреслює, що в багатьох телепрограмах аморальні вчинки героїв не обговорюються і не засуджуються, і тому можуть сприйматися як норма [7, с. 134].

Дослідники в області медіаосвіти пропонують не забороняти дивитися щось, а вважають за необхідне виробляти у аудиторії незалежність суджень по відношенню до медіатекстів, здатність мати, формулювати і транслювати власну точку зору, в цілому підвищувати рівень медіакомпетентності [20, с. 6]. Ми згодні з цією думкою, але крім цього вважаємо, що слід цілеспрямовано обирати медіапродукти, які підвищують не тільки рівень освіти, а й формують моральні цінності у дітей.

Важливим фактором впливу на аудиторію є новини. Новини формують інформаційну картину того, що відбувається навколо нас. Слід звертати увагу дітей на новини, в яких схвалюється просоціальна поведінка, а також заохочувати до обговорення новин, результатом якого може бути схвалення суспільно корисної моделі поведінки, високоморальних якостей.

Засоби масової комунікації стали обов'язковою складовою життя суспільства. Медіа та інформаційні технології розкрили нові можливості для освіти, відпочинку, роботи, комунікації, самореалізації та творчості [9]. Кількість користувачів сучасними гаджетами (мобільними телефонами, планшетами, комп'ютерами) з доступом до мережі Інтернет, а також телебачення невинно зростає. Діти дошкільного віку також є серед цих користувачів.

Незважаючи на користь сучасних засобів масової комунікації та їх позитивний вплив існують небезпеки (в тому числі для дітей дошкільного віку) та ризики у результаті використання. Інформаційно-комунікаційні засоби можуть дати дітям доступ до небезпечної, шкідливої, надлишкової та невідповідної віку інформації. Якщо діти надають перевагу віртуальному світу перед реальним, здійснюється негативний вплив на їх

психіку і здоров'я. За таких умов може погіршитися не лише зір, слух, постава та сон, а й з'явитися тривожність, знервованість, дратівливість, соціальна дезадаптованість [9].

Телебачення для дітей дошкільного віку стає віртуальним джерелом пізнання світу. Але у медіапросторі, як і у реальному світі, також є правила безпеки, недотримання яких може призвести до шкоди для психіки та здоров'я дитини. Сучасні діти почуваються в мережі набагато впевненіше, ніж їх батьки, але навички правильного користування медіа-ресурсів потребують цілеспрямованого впливу з боку дорослих [6, с. 16].

О. Вознесенська вважає вплив інформаційного середовища на особистість дитини дошкільного віку більшою, ніж вплив родини та вихователів [4]. Діти піддаються маніпулятивному впливу медіапростору, з якого копіюють поведінкові моделі (наприклад, героїв улюблених серіалів, кінофільмів, мультфільмів).

Необхідно контролювати вплив медіасередовища на дитину, формувати навички критичного мислення. Для цього дорослі (батьки і вихователі) мають навчити дитину аналізувати медіапродукти, оцінювати побачене та почути, осмислювати та робити правильні висновки, розмежовувати реальність та віртуальний світ.

Дитина не в змозі самотійно розібратися у потоці інформації, навчитися критично мислити та оцінювати зміст медіа, тому потрібно розвивати ці вміння під час спілкування, обговорення. Самостійне пізнання інформаційного світу дозволяє розширити коло інтересів дитини, сприяє додатковій освіті, спонукає до кмітливості, привчає до самостійного розв'язання задач [22, с. 5].

Медіаосвіта – це частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно опосередковане спілкування, Інтернет,

мобільну телефонію) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [17, с. 11].

Основними завданнями медіаосвіти для дітей дошкільного віку є:

- захист від потенційно шкідливих ефектів медіа;
- виховання споживача медіа, котрий може ефективно задовольняти свої інтереси, використовуючи засоби масової комунікації;
- сформувати медіаімунітет особистості;
- сприяти формуванню свідомого споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб;
- розвивати медіаторчість особистості спеціалізованими засобами медіакультури [22, с. 6-7].

Потреба у підвищенні рівня медіаграмотності в Україні зростає. А поєднання медіазасобів з критичним мисленням може стати основою позитивних змін.

Так, серед дидактичних функцій медіатехнологій, що можуть бути реалізовані в процесі освіти дітей дошкільного віку, І. Черешнюк визначає такі:

- пізнавальну (комп'ютерні технології та Інтернет);
- розвивальну (розвиток потенційних можливостей дошкільників, корекція недоліків у розвитку їх навичок та вмінь);
- дослідницьку (можливість узяти участь у творчих роботах різних видів);
- комунікативну (у ході обміну інформацією між дітьми створюється певна віртуальна єдність) [22, с. 9].

Під час виконання нашої роботи ми провели дослідження інтернет-ресурсів для дітей дошкільного віку, які можуть бути корисними для формування навичок дружніх взаємин, спільної роботи, просоціальної поведінки.

Аналіз інтернет-ресурсів для дітей дошкільного віку:

<http://soroka-vorona.info/> (Рис. 1.1.)- Сімейний інформаційно-розважальний проект, де зібрані статті для батьків, завдання для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (математика, логіка, мова, письмо, читання, дрібна моторика, поєднай крапочки, ребуси, лабіринти, графічні диктанти та приклади, домалюй половинки, підготовка руки до письма, чорно-білі картинки), література з виховною та розвивальною метою (вірші, казки та книги, лічилки, загадки, скоромовки, колядки, щедрівки) творчі матеріали та майстер-класи (пісні, розмальовки, саморобки), відеоресурси (українські мультики, розвиваюче відео, документальні фільми, патріотичне відео), новини освіти.

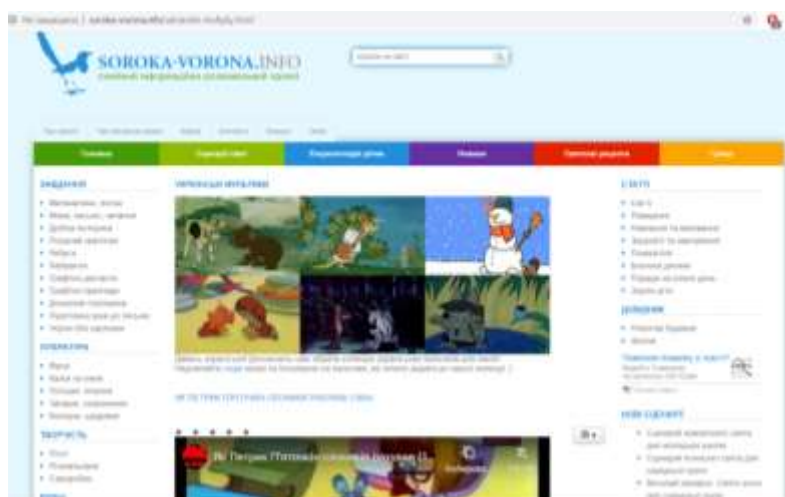
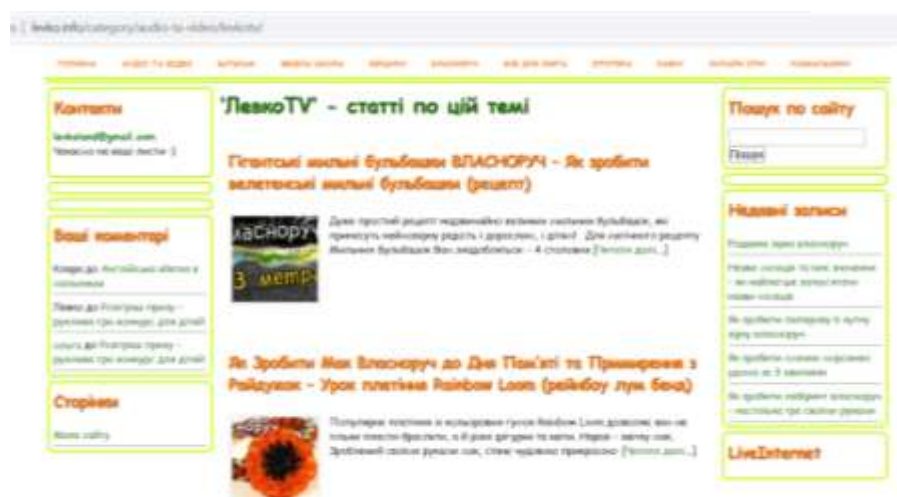

Рис. 1.1. Інформаційно-розважальний проект «Сорока-ворона»

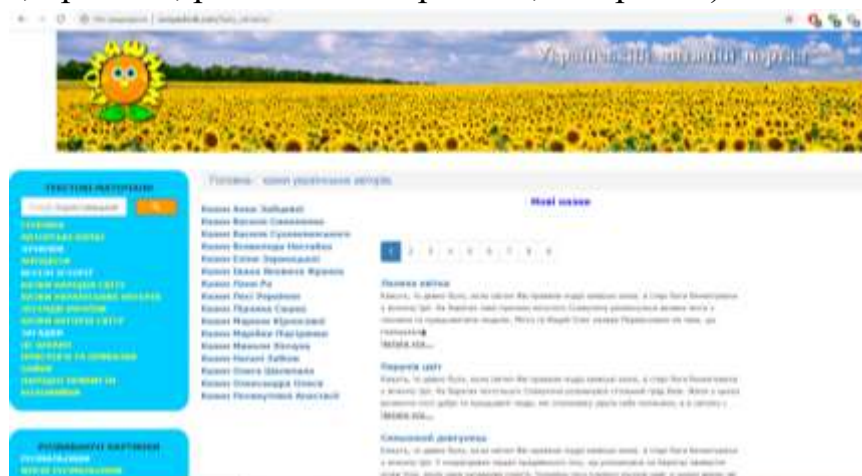
<http://www.levko.info> (Рис. 1.2.) – мультимедійний дитячий сайт з розвивальними онлайн-іграми, казками, розмальовками, покроковими

інструкціями та майстер-класами з рецептами та поробками, аудіо- та відеоресурсами (ЛевкоТВ, вебсеріали-майстерні).

Рис. 1.2. Мультимедійний дитячий сайт з розвивальними онлайн-іграми

<http://sonyashnik.com/> (Рис. 1.3.)– український дитячий портал з текстовими матеріалами (авторські вірші, лічилки, анекдоти, веселі історії, казки народів світу та українських авторів, легенди України, загадки, цікавинки, прислів'я та приказки, байки, народні прикмети коломийки) та матеріалами для друку (розмальовки, стінгазети, трафарети, прописи, розвиваючі картинки, лабіринти).

Рис. 1.3. Український дитячий портал з текстовими матеріалами

<https://pustunchik.ua/ua> (Рис. 1.4.)- дитячий портал, де зібрано корисні розвивальні ігри, позитивні мультфільми, кінофільми для виховання моральних якостей та патріотизму, аудіокниги, 2 дитячих радіостанції (RadioKids.Online, Дісней), матеріали для творчості, добірка відеоресурсів (зокрема з медіаграмотності та безпеки в Інтернеті)

Рис. 1.4. Дитячий портал «Пустунчик»

<https://www.nosiki.cv.ua/> (Рис. 1.5.) - портал, на якому зібрані аудіо- та відеоресурси, ігри, мультфільми та мультимедійні презентації, матеріали для цікавого навчання, виховання та підготовки до школи.

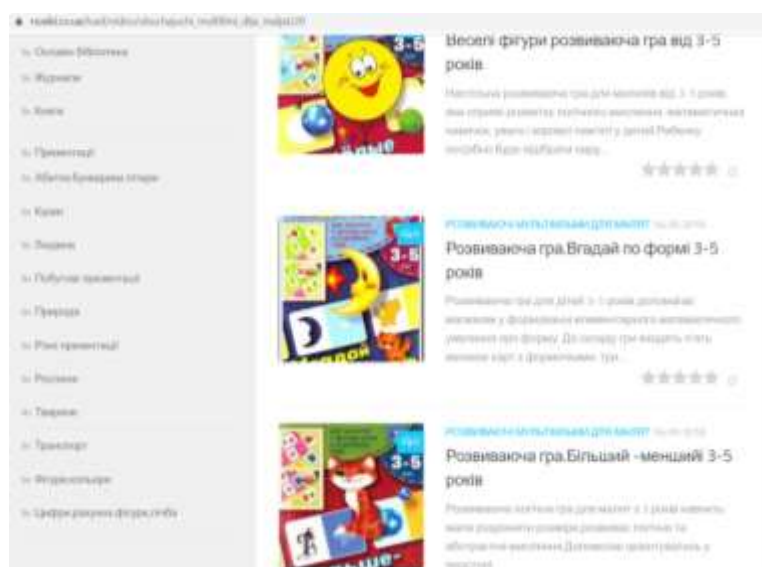

Рис 1.5. Портал «Носики»

<https://www.youtube.com/user/SonechkoProject> (Рис. 1.6.) - Ютуб-канал «З любов'ю до дітей» з дитячими піснями та відеокліпами,

розвивальними мультфільмами, цікавими навчальними матеріалами, казками українською мовою. Матеріал зручно поділений на групи.

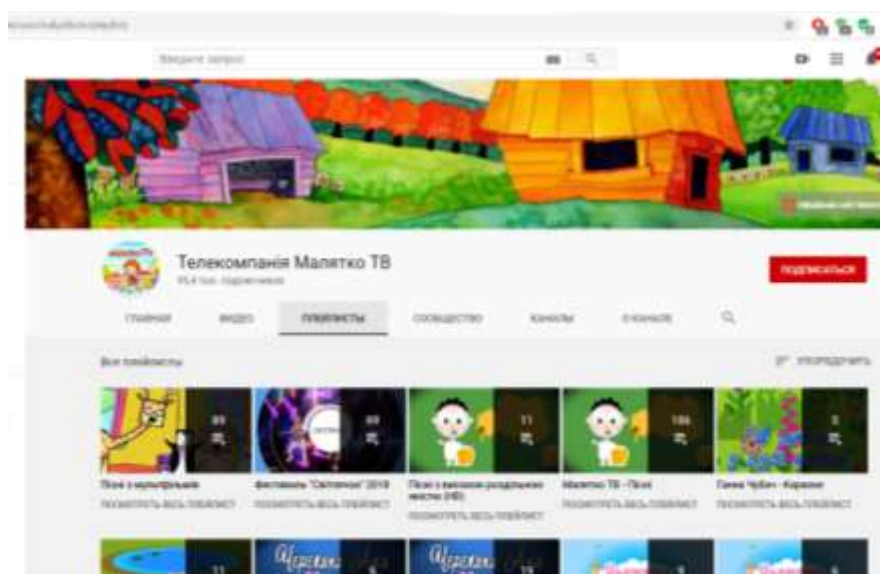

Рис. 1.6. Ютуб-канал «З любов'ю до дітей»

<https://www.youtube.com/channel/UChh2I32CcppPIShTYZ0Hwemw/featured> (Рис. 1.7.) - тут зібрані навчальні матеріали, корисні мультфільми українською мовою та народні казки.

Рис. 1.7. «Садочок ТБ»

<http://posnayko.com.ua/> (Рис. 1.8.)- сайт журналу «Пізнайко»: вірші, казки, творчість, онлайн-ігри.

Рис. 1.8. Сайт журналу «Пізнайко»

<http://www.uptoten.com/> (Рис. 1.9.) - розважальний та освітній сайт для малюків і школярів: ігри та навчальні активності для дітей. Інтерфейс англomовний, але інтуїтивно зрозумілий.

Рис. 1.9. Розважальний та освітній сайт для малюків і школярів

<https://www.empatia.pro/8-multfilmiv-yaki-navchaut-dytynu-tolerantnosti/> (Рис. 1.10.)- підбірка мультфільмів для розвитку емпатії, толерантності та моральності.

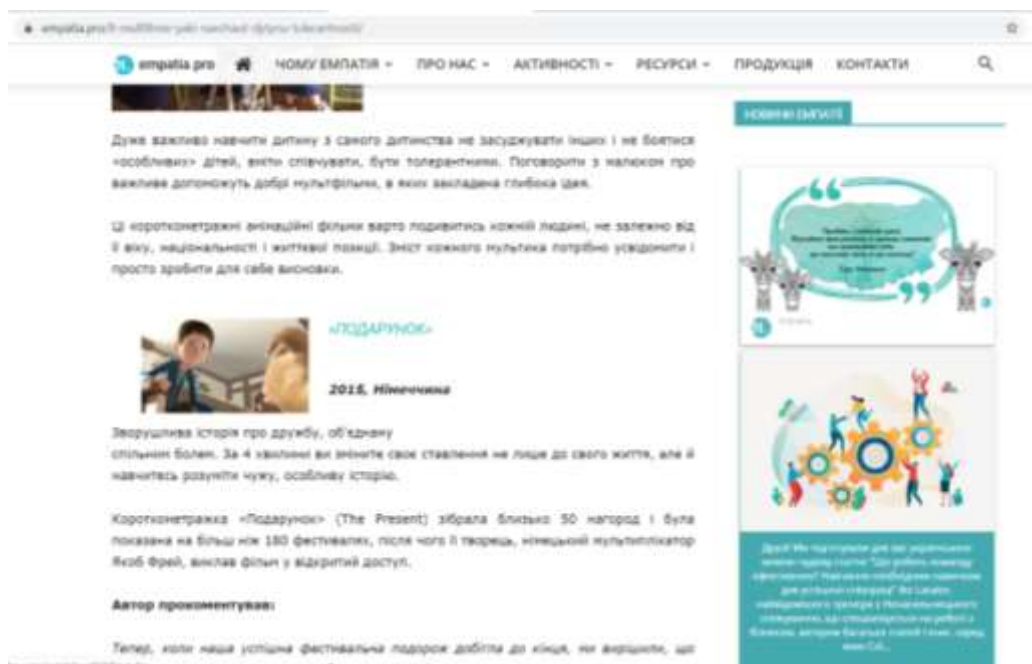

Рис. 1.10. Підбірка мультфільмів для розвитку емпатії, толерантності та моральності

<https://naurok.com.ua/post/9-multfilmiv-dlya-shkolyariv-pro-komandnu-robotu> (Рис. 1.11.)- підбірка мультфільмів про командну роботу, взаємодопомогу та співпрацю з іншими людьми.

Рис. 1.11. Підбірка мультфільмів про командну роботу <https://nv.ua/ukr/style/blogs/shcho-divitisya-z-ditmi-50-krashchih-multfilmiv-50029943.html> (рис. 1.12.) - огляд мультфільмів від

професійного психолога, поради та підбірка мультиків для розвитку моральних якостей і взаємодії з суспільством.

Рис. 1.12. Огляд мультфільмів від професійного психолога

Корисним є сервіс «Ютуб дітям» (Рис. 1.13.), що дозволяє налаштувати сайт/додаток відповідно до інтересів та вікових норм розвитку дитини. Звернемо увагу на розвивальні мультсеріали («Фіксики», «Смешарики: пин-код» та ін.).

Рис 1.13. «Ютуб дітям»

Аналіз ресурсів не виявив жодного ресурсу, де є огляд новин та подій у світі, адаптований для дітей. Це означає, що батьки та вихователі

мають доносити інформацію про події у світі самостійно, а потім вчити дітей правильно шукати інформацію, яка їх цікавить.

РОЗДІЛ 2

Оптимізація процесу виховання навичок просоціальної поведінки в умовах медіа середовища

2.1. Сучасний стан сформованості навичок просоціальної поведінки дітей дошкільного віку та їхньої орієнтації в медіа середовищі

Етап дошкільного дитинства – особливий період розвитку особистості: в короткий час дитина набуває великий обсяг знань про навколишній світ, про людей, які її оточують, про стосунки з ними та стратегії поведінки. На цьому етапі формується характер дошкільника, створюється фундамент системи цінностей, виробляються звички, отримується цінний досвід просоціальної поведінки.

На формування соціальної спрямованості особистості дитини особливий вплив мають значущі дорослі – батьки та вихователі, коло спілкування з однолітками, медіа середовище. С. Кубіцький зауважує: «Характер такого впливу обумовлює як зміни, так і взаємодію в певному колі ознак психологічних особливостей, які формують поведінку» [16]. Висновки досліджень О. Вознесенської доводять, що сьогодні «Роль інформаційного середовища у формуванні особистості сучасних дітей дошкільного віку є потужнішою, ніж вплив сім'ї та педагогів» [4]. На жаль, яскраві образи героїв та динамічні перетворення на екрані монітору є дуже часто джерелом створення поведінкових моделей, стилю спілкування дошкільників. Тому, як зазначає О. Городецька, «уміння розмежовувати реальність та віртуальний простір є не лише необхідною умовою безпечного перебування дітей дошкільного віку в медіа-інформаційному просторі, а й запорукою того, що віртуальні герої не будуть підміняти реальне життя» [8, с. 166].

Для нашого дослідження важливим було визначення *рівня сформованості просоціальних якостей* дошкільників та залежність характеру впливу медіа на цей процес.

В констатувальному експерименті взяли участь 25 вихованців закладу дошкільної освіти «Барвінок» Князегригоріївської сільської ради, 6 вихователів та 27 батьків дошкільників.

Ми використовували бесіди, анкетування, спостереження.

Визначення критеріїв сформованості навичок просоціальної поведінки відбувалося в процесі аналізу висновків досліджень сучасних українських науковців. В роботах Г. Беленької, С. Васильєвої, Н. Гавриш, С. Нечай, О.Остряньської, О. Рейпольської та ін. опрацьовано експериментальний матеріал щодо розвитку базових моральних якостей дошкільників. В центрі нашої уваги було формування чуйності, міжособистісної злагоди та співробітництва дітей дошкільного віку – те, що є основою просоціальної поведінки. Всі перераховані якості реалізуються у партнерській взаємодії.

Для нас було важливим зрозуміти наявність чи відсутність у взаєминах дошкільників дружніх, мирних стосунків, домовленості про спільні дії, погодженості у діяльності.

Ми в своїй роботі використовували виокремлені критерії сформованості партнерської взаємодії О. Остряньської:

Когнітивний компонент – знання старшого дошкільника про міжособистісну злагоду, засоби її встановлення; уявлення про соціальні морально-етичні норми, якості особистості (позитивні і негативні), чесноти особистості; переконаність дошкільника у важливості встановлення, прояву і дотримання партнерських стосунків із ровесниками та дорослими, необхідності її обов'язкового відновлення у разі виникнення конфліктної ситуації;

Емоційно-ціннісний – усвідомлення дитиною цінності гуманних взаємин та засобів їх встановлення, прояву, дотримання і відновлення для

повноцінного життя в суспільстві; бажання старшого дошкільника дотримуватися норм моральної поведінки; прагнення використовувати засоби встановлення, прояву, дотримання і відновлення міжособистісної злагоди з однолітками.

Вчинковий – систематичність вияву у взаємодії з ровесниками знань про міжособистісну злагоду, інструменти її встановлення, прояву, дотримання і відновлення; застосування у стосунках з дітьми уявлень про соціальні морально-етичні норми; застосування моральних норм та набутих чеснот у власних вчинках (включаючи і конфліктні ситуації); використання вмінь налагоджувати (встановлювати), виявляти і підтримувати міжособистісну злагоду в стосунках з однолітками; застосування вмінь відновлювати міжособистісну злагоду з ровесниками в разі виникнення конфліктної ситуації; застосування вмінь стримувати себе, керувати своїми емоціями, використовувати правила поведінки у конфліктних ситуаціях, уникати гострих суперечок; доброзичливо спілкуватися з однолітками; підтримувати загальну для всіх мету діяльності; вмінь узгоджувати свої дії, поведінку з ровесниками [21].

За методом спостереження цілеспрямовано вивчалися особливості прояву когнітивного, емоційно-ціннісного та вчинкового компонентів просоціальної поведінки у міжособистісній взаємодії дітей старшого дошкільного віку у різних життєвих ситуаціях: під час гри, на заняттях, в ході самостійної діяльності дітей та організованої вихователем.

На першому етапі ми провели опитування вихователів та батьків вихованців стосовно розуміння ними сутності поняття «просоціальна поведінка» (адаптований тест О. Безкоровайної) (Таблиця 2.1.).

Таблиця 2.1

Результати опитування вихователів та батьків щодо розуміння поняття
«просоціальна поведінка»

Варіанти відповідей (можливе обрання декількох відповідей)	Батьки Відсоток відповідей	Вихователі Відсоток відповідей
Здатність до чуйності і співпереживання	18	26
Поблажливість	8	7
Терпимість до оточуючих	23	10
Готовність до співробітництва	46	38
Гуманність і альтруїзм	14	19
Слабкість духу	-	-
Не змогли відповісти	9	-

Для забезпечення якісного перебігу констатувального експерименту, ми застосовували

Розширену бесіду (за Є.Сусловою), адаптовану до наших умов.

Мета використання: Виявити рівень соціального розвитку дитини, ціннісні орієнтації, вміння вирішувати проблемні ситуації, виходячи з власного досвіду моральної поведінки.

Хід бесіди:

I СЕРІЯ

1. Назви своє прізвище, ім'я та по батькові.
2. А як прізвище, ім'я та по батькові твоїх батьків?
3. Де і ким працюють твої батьки? Ти хочеш бути схожим на них?

Чому?

4. Що робить вчитель? Лікар? Міліціонер? Кравчиха?
5. Скільки тобі років?
6. В тебе є сестра (брат)? Рідні чи двоюрідні? Ти любиш її (його)?

Хто з вас старший? Молодший? Чому ти так вважаєш?

7. Які правила поведінки ти знаєш? Їх завжди треба виконувати?

8. Ти сам собі подобаєшся? За що тебе люблять вдома і в дитячому садку? 9. Якщо песик залишив брудні сліди на підлозі, як ти вчиниш?

10. Ти хочеш піти до школи? Чому? Для чого треба вміти писати, читати? 11. Ким ти будеш, коли виростеш?

12. Яким ти хочеш стати?

II СЕРІЯ

1. Олеся – українка, Арміне – армянка (демонструється кольорова ілюстрація), а ти хто? Чому ти так вважаєш?

2. Уяви собі, що ти поїхав у подорож по рідній країні, але скучив за матусею та вирішив написати їй листа. Яку адресу ти вкажеш на конверті?

3. Як зветься твоя Батьківщина? Ти любиш її? За що ти її любиш?

4. Як називається країна, в якій ти живеш?

5. Що треба зробити, щоб всі люди в нашій країні жили добре?

6. Що більше: Київ чи Україна? Чому ти так вважаєш?

7. Які ще є країни, крім України?

8. В якій країні ти хотів би прожити своє життя? Чому саме в ній?

9. А в якій країні ти хотів би жити: там, де мир, чи там, де війна? Чому?

III СЕРІЯ

1. В тебе є друг? Як би ти вчинив, якщо: - під час заняття він не зміг би відповісти на запитання виховательки? - він образив когось з дітей? - хтось захотів його образити?

2. Уяви собі, що в кімнаті стоять два столи. На кожному з них діти будують вулиці великого міста. За першим столом грають Тетянка, Наталка, Андрій та Тарас. А за другим – Алія, Сара, Моніка, Марат. За яким столом будеш грати ти? Чому саме за цим? Що для тебе важливе?

3. Як би ти вчинив, якщо б випадково розірвав чужу книгу і ніхто цього не бачив?

4. Уяви собі, що ти з мамою їдеш в автобусі. Ти втомлений. В руках у мами важкі сумки з продуктами. Звільняється зручне місце біля вікна, через яке можна побачити багато цікавого. Як би ти вчинив?

Відповіді оформлювалися у вигляді протоколу на кожну дитину.

«Оціни мультфільм» (за Ю.Семеняко)

Мета: визначити уміння аналізувати та оцінювати медіапродукцію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки лінії подій сюжету, уміння давати оцінку та аргументувати свою думку, здатність до логічних суджень, уміння виправляти помилки (показник: уміння аналізувати та оцінювати медіапродукцію з морально-етичної точки зору).

Обладнання: запис мультфільма, серія картинок-скріншотів за мультфільмом.

Інструкція до виконання.

Дітям пропонувалося подивитися мультфільм, а потім за допомогою скріншотів відновити послідовність мультиплікаційних подій. Після цього з дитиною проводилася бесіда, яка передбачала три блоки запитань:

1) констатувальні (Хто? Що? Хто є головним героєм мультфільму? Чому він головний? Що робить цей герой тощо);

2) описові (де? коли? який? тощо);

3) причинно-наслідкові (питання на встановлення причинно-наслідкових зв'язків: Чому? З чим пов'язано? З якою метою? Чому герої опинилися в цій ситуації? Що хотів показати автор мультфільму? Який його задум?);

4) рефлексивні. Методичний коментар.

Оцінка результатів виконання завдання:

1 бал – вихованці не можуть послідовно переказати сюжет, назвати головну ідею побаченого, охарактеризувати поведінку головних і другорядних героїв. Мають труднощі в підтриманні діалогу в процесі обговорення.

2 бали – діти не здатні самостійно передати своє ставлення до побаченого, розгорнуто оцінити мультфільм, його героїв, їх вчинки. Для цього їм потрібна підказка педагога. Переказ сюжетної лінії мультфільму у дітей цього рівня представлений механічним відтворенням побаченого,

у зв'язку з чим характеризується незв'язністю, і неусвідомленістю. Дитині важко визначити провідну ідею/цінність побаченого.

3 бали – дитина добре розуміє та пояснює основну ідею мультфільма, активно висловлюється з приводу побаченого, дає оцінку, як усьому мультфільму, так і його героям і окремим уривкам. Розгорнуто відповідає на поставлені запитання.

Сформованість зазначеного показника оцінювалася відповідними балами: Низький рівень прояву показника – 1 бал.

Середній рівень прояву показника – 2 бали.

Високий рівень прояву показника – 3 бали.

Бесіда «Як вчинити?» (за Ю. Семеняко)

Мета: виявити здатність аналізувати та оцінювати ситуації щодо порушень правил культурного використання медіапродукції (показник: уміння оцінювати дії інших з позиції культурного медіаспоживача).

Обладнання: добірка текстів проблемних ситуацій, протокольний аркуш.

Інструкція до виконання. Вихователь ознайомлює дітей із ситуаціями та пропонує розв'язати їх. Опишемо їх.

1. Після дитячого садка, прийшовши додому, хлопчик одразу сів гратися з планшетом. Мама посварила сина. Чому? Як би ти вчинив/ла?

2. Одного разу, дивлячись телевизор, хлопчик Максим почав перемикає канали, зупиняючись на них ненадовго. Тато забрав у сина пульт та виключив телевизор. Оціни поведінку хлопчика та батька.

3. Побачивши у рекламі іграшки з популярного мультсеріалу «Мій маленький поні», дівчинка Оля почала просити батьків придбати їй однойменний журнал з подарунками. Однак мама зазначила, що у дівчинки є багато інших іграшок та ляльок. Оля почала кричати та плакати. Як ти вважаєш, чи правильно зробила мама, відмовивши доньці у покупці? Як би ти вчинив/ла на місці Олі?

4. Одного разу, включивши телевізор, Сашко з захопленням сів дивитися телесеріал «Коли ми вдома». Мама зробила йому зауваження. Чому? Як би ти вчинив/ла?

5. Після перегляду мультфільма «Маша і Ведмідь» хлопчик Дмитрик почав бігати по квартирі, наводячи безлад. Мама посварила сина і заборонила йому дивитись цей мультфільм. Чому? Як би ти вчинила?

Методичний коментар. Шкала оцінювання: 1 бал – ситуація оцінена неправильно, без пояснень; 2 бали – ситуація оцінена правильно за допомогою уточнень дорослого, дитина виявляє частково знання культурного використання медіапродукції; 3 бали – ситуація оцінена правильно, дитина обгрунтовує відповідь. Максимальна кількість балів – 15 (5*3). Низький рівень визначався, якщо дитина за свої відповіді набирала 5 балів і менше; середній рівень – 6 – 10 балів; високий рівень – 11 балів і більше.

Сформованість зазначеного показника оцінювалася відповідними балами:

Низький рівень прояву показника – 1 бал.

Середній рівень прояву показника – 2 бали.

Високий рівень прояву показника – 3 бали.

Таким чином, результати констатувального експерименту (Таблиця 2.2.), проведеного в старшій (експериментальній) групі ЗДО, засвідчили: до низького рівня сформованості просоціальних навичок старших дошкільників віднесено 39,3% дітей. На середньому рівні перебуває 32,8% старших дошкільників. Високий рівень сформованості міжособистісної злагоди мають 27,9% вихованців. Результати обстеження контрольної групи майже не відрізняються, всі дані ми зафіксували в таблиці.

Таблиця 2.2

Результати констатувального експерименту

Рівні сформованості просоціальної поведінки	ЕГ	КГ
Низький	39,3%	38, 8%
Середній	32,8%	33,1%
Високий	27,9%	28,1%

Підсумки констатувального етапу експерименту виявили, що за когнітивним, емоційно-ціннісним та вчинковим критеріями дошкільники, в основному, знаходяться на низькому та середньому рівні сформованості просоціальних навичок. Існує нагальна потреба пошуку шляхів оптимізації процесу виховання гуманних міжособистісних стосунків в сучасних умовах.

2.2. Педагогічні умови виховання навичок просоціальної поведінки дошкільників в умовах медіа середовища

Компетентний вихователь має реалізувати педагогічну діяльність у взаємодії з різними чинниками впливу на особистість дошкільника. Першочерговою метою є правильна організація спільної діяльності з батьками вихованців. Використання медіа ресурсів в процесі виховної роботи підсилить її ефективність.

Гуманне ставлення до інших, соціально спрямована поведінка заснована на здатності до співпереживання, до співчуття, яке проявляється в різних життєвих ситуаціях. Для того, щоб дитина не тільки зрозуміла об'єктивне значення поведінкових норм і вимог, а й перейнялась відповідним емоційним ставленням, для того щоб вони стали критеріями емоційних оцінок власних і чужих вчинків, недостатньо пояснень і вказівок вихователя та батьків. Ці пояснення мають знайти відгук у практичному досвіді дитини. Причому вирішальну роль тут відіграє включення дошкільника в змістовну, спільну з іншими дітьми і дорослими діяльність. Вона дозволяє йому безпосередньо пережити,

відчути необхідність виконання певних норм і правил для досягнення важливих і цікавих цілей [12].

Є. Смирнова, В. Холмогорова вважають, що основною умовою формування просоціальної поведінки у дошкільнят має стати не розвиток вміння у дітей рефлексії своїх переживань і не посилення своєї самооцінки, а, навпаки, зняття фіксації на власному «Я» за рахунок розвитку уваги до іншого, почуття спільності і причетності з ним [18].

Ще однією з умов розвитку навичок просоціальної поведінки дітей дошкільного віку є організація спільної діяльності – ігрової або продуктивної. У такій спільній діяльності діти вчаться узгоджувати свої дії, співпрацювати, виробляють просоціальні навички спілкування. Під впливом колективної діяльності, як справедливо зазначає А. Запорожець, у дітей виникає здатність «співчувати іншим людям, переживати чужі потреби і потреби як свої власні».

Стауб Е. виділяє наступні дві педагогічних умови, що впливають на розвиток просоціальної поведінки дошкільнят – це виконання ролі і індукція. У першому випадку діти розігрують ролі для того, щоб побачити речі з точки зору іншої людини. У другому випадку дорослі повідомляють дітям свої міркування з приводу тієї чи іншої поведінки: наприклад, дітям можуть розповісти про те, які наслідки матимуть їхні дії для інших.

Моделювання дорослими просоціальної поведінки буває більш ефективним, якщо модель має особливе значення до дитини. Однак необхідно пам'ятати, що часто моделлю є приклади з кіно і телевізійних передач. Тому не слід забувати про медіа засоби та те, що їх використання є ефективним у формуванні просоціальної поведінки дитини дошкільного віку.

Особливу увагу необхідно звернути на провідний вид діяльності дітей даного віку – ігрову діяльність для формування їх просоціальних відносин. Дошкільнята часто грають в сюжетно-рольові ігри, які

вимагають від учасників тлумачення і поділу фантазій один одного, а також дій в уявній ситуації, яка визначається особливими правилами.

Відповідно до припущень Л. Виготського, саме в сюжетно-рольовій грі діти вчаться співпраці і освоюють інші просоціальні навички, а також розвивають здатність обмірковувати свою поведінку і керувати ним.

Що стосується медіа засобів, їх використання потребує пильної уваги з боку дорослих.

Багато мультфільмів сприяють ускладненню сприйняття і розуміння того, що діти бачать на екрані телевізора і в житті, утрудненню повноцінної ігрової діяльності дітей за мотивами мультиплікаційних фільмів. Наявність негативної дії сучасного медіа середовища на дошкільнят, що не уміють ще проявляти критичне відношення до явищ зовнішнього світу, є у край небезпечною. Для нейтралізації агресивних небажаних впливів, посилення позитивних спрямувань на дитину, важливо зробити мультфільми засобом виховання. Для цього потрібна оцінка виховного потенціалу мультфільму і цілеспрямоване його використання як в дитячому саду, так і в сім'ї.

Дорослі мають усвідомлювати наявність, або відсутність

- емоційно забарвленого мовлення персонажів, що забезпечують присутність смислового, чуттєвого навантаження фільмів;

- чіткості, простоти і доступності сюжетної лінії; його динамічність, експресивність розвитку, які захоплюють дітей у світ подій, що відбуваються на екрані;

- наявність оригінальності, експресивності, типовості персонажів, їх образ, що запам'ятовується; яскравості в прояві характерних особливостей; благородства, відваги, успішності позитивного героя як зразка для копіювання;

- абсолютну цінність будь-якого персонажа (дружба, єднання, взаємодопомога, добро і справедливість) та виховний потенціал, єдність фрагмента фільму з життєвою ситуацією.

Різноманітні прийоми (ігри, участь у виставах) в яких відбувається «зближення» дітей з персонажами твору, дозволяють не тільки виявити емоційний відгук кожної дитини, а й створити умови для формування у нього емоційної чуйності, як щодо своїх однолітків, так і по відношенню до дорослих. Через ігри, перегляд і обговорення анімаційних та відеофільмів вихователь може в захоплюючій формі не тільки розкрити зміст просоціальної поведінки, але й пов'язати цей зміст з конкретними вчинками дітей, це дає можливість закріпити позитивне ставлення до їх виконання в повсякденному житті.

Таким чином, формування просоціальної поведінки дітей дошкільного віку, що містить в собі виховання добрих почуттів, позитивних взаємовідносин, найпростіших моральних проявів, відбувається в побутовій повсякденній діяльності.

Зважаючи на зазначене вище, ми вважаємо, що спільна діяльність педагогів та батьків дошкільників забезпечить розвиток навичок просоціальної поведінки дітей в умовах сучасного світу, сприятиме уникненню проблем та допоможе застосувати можливості сучасного інформаційного простору за таких умов:

1. Систематичне включення дошкільника в змістовну, спільну з іншими дітьми і дорослими діяльність на засадах діалогу;

2. Взаємодія всіх учасників освітнього процесу (вихователів, батьків та найближчого оточення дошкільників) в організації педагогічного супроводу контактів дітей з медіа засобами та вироблення медіа імунітету;

3. Застосовування медіа середовища як одного з інструментів, а не основного засобу виховання навичок просоціальної поведінки та розвитку емоційного інтелекту дошкільників (зняття фіксації на власному

«Я» за рахунок розвитку уваги до іншого, почуття спільності і причетності з ним через створення предметно-розвиваючого середовища, стимулюючої прояви просоціальних відносин) ;

4. Перетворення аудіовізуальної інформації у вербальну (систематичне обговорювання її з дітьми для збагачення і узагальнення особистісного досвіду просоціальної поведінки дошкільників, застосовування в реальному житті).

2.3. Рекомендації педагогам і батькам щодо виховання навичок просоціальної поведінки дошкільників в умовах медіа середовища

Для реалізації педагогічних умов формування навичок просоціальної поведінки дітей дошкільного віку в умовах інформаційного простору, ми розробили *Рекомендації* для педагогів та батьків:

- Систематично включайте дитину-дошкільника в змістовну, цікаву, спільну з іншими дітьми і дорослими діяльність на засадах діалогу;
- Здійснюйте цілеспрямовану фасилітаційну підтримку в активних діях дошкільника (в ході міжособистісної взаємодії на заняттях, під час гри, прогулянок та ін.);
- Формуйте навички просоціальної поведінки у різних видах діяльності: мовленнєвій, ігровій, руховій, природничій, предметній, соціокультурній та ін., наголошуючи на пріоритетній цінності досягнення міжособистісної злагоди у взаєминах дітей один з одним;
- Вчіть дитину основам медіаграмотності;
- Стежте за змістовністю дитячих медіа програм, обговорюйте з дитиною сюжети фільмів, книжок, ігор;
- Цікавтеся думками та почуттями дитини в тій чи іншій ситуації, вчіть дитину аналізувати, оцінювати вчинки і розуміти почуття інших людей;

- Обговорюйте з дітьми їх враження від перегляду мультфільмів, характеру та зовнішності героїв, причин і наслідків дій;

- Проводьте паралелі між дійсним і бажаним, плануйте разом дії з удосконалення просоціальних якостей дитини.

Для батьків дошкільників ми пропонуємо 1 раз на місяць протягом тижня заповнювати щоденник (Таблиця 2.3.), з метою виявлення часу, що використовується дитиною на різні види діяльності:

Таблиця 2.3

Щоденник для батьків

Діяльність	Понеділ	Вівторок	Серед	Четвер	П'ятниця	Субота	Неділя	Загальний час
Перегляд мультфільмів								
Гра в мобільних додатках								
Використання комп'ютера								

Продовження таблиці 2.3

Використання друкованої медіа продукції								
Ігри з однолітками								
Спілкування з членами родини								
Загалом								

Для спільного перегляду мультфільмів ми пропонуємо збірку вітчизняних та іноземних мультиків та орієнтовну схему, за якою відбуватиметься обговорення.

Корисні підказки 2. Який друг справжній?

<https://www.youtube.com/watch?v=TAbmGJI8pE>

Корисні підказки 2. Про жадібність та щедрість

<https://www.youtube.com/watch?v=qT7YwoRRtgE&t=152s>

Корисні підказки. Якщо ти скоїв поганий вчинок

<https://www.youtube.com/watch?v=213jhdgAF1s>

Корисні підказки. Дружба

<https://www.youtube.com/watch?v=au6zMAyHHmc&t=2s>

Корисні підказки. Кругообіг добра в природі

<https://www.youtube.com/watch?v=yXEbKdpyaUk&t=5s>

Корисні підказки. Сльози та крики

https://www.youtube.com/watch?v=f_IvjYfDln0&t=1s

Корисні підказки. Дразнилки

<https://www.youtube.com/watch?v=jAh26WJ9reI>

Про Міру і Гошу

https://www.youtube.com/results?sp=mAEB&search_query

Підбірка мультфільмів для розвитку емпатії, толерантності та моральності.

<https://www.empatia.pro/8-multifilmiv-yaki-navchaut-dytynu-tolerantnosti/>

Орієнтована схема бесіди-обговорення мультфільму з дошкільником

1. Чи сподобалася тобі історія? Чим саме?
2. Що ти відчував/відчувала на початку мультфільму? Чому?
3. Що тебе найбільше вразило? Про що ти розповіси друзям?
4. Хто з героїв сподобався?
5. опиши його зовнішність.
6. опиши риси характеру. Які вчинки свідчать про якості героя?
7. Ти хотів/хотіла би мати такого друга?
8. Те, що відбувалося на екрані, можливе в реальному житті?
9. Як би ти вчинив/вчинила на місці героя? Чому?

10. Як би коротко ти розповів про цей мультфільм друзям, які його не бачили?

11. Уяви, що до нас в гості прийшов герой історії, що найголовніше ти розкажеш йому про своїх друзів?

12. Чого навчає ця історія?

Тематика вправ для дошкільників «Злагода і дружба – велика сила», які стимулюють прояви навичок просоціальної поведінки.

- «Я тебе розумію»
- «Промінець дружби»
- «Мій найкращий друг»
- «Посварилися – помирилися!»
- «Розкажи жителю Марса про друзів»
- «Я вчинив би так...»
- «Теплі долоні»
- «Допоможи товаришу в конфлікті»
- «Якщо тебе образили...»

Цікавою формою роботи, на нашу думку, є створення відеороликів, колажів, колективних плакатів, де презентується спільна діяльність дітей, батьків та педагогів.

Систематичне використання зазначених вище заходів сприяє особистісному розвитку дошкільника, збагачує досвід просоціальної поведінки, полегшує оптимальне засвоєння дитиною загальнолюдських цінностей та формує основи характеру.

ВИСНОВКИ

В процесі виконання нашого дослідження, ми дійшли наступних висновків:

1. Велика кількість досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців присвячена феномену гармонійних стосунків, умовам ефективної взаємодії та навичкам просоціальної поведінки.

Під «просоціальною поведінкою» розуміють будь-які дії з орієнтацією на надання допомоги іншим людям (з метою принести користь) та благо соціальних груп; дії, що відповідають інтересам суспільства; прояв спрямованої активності з метою користі для іншого, при цьому подібна поведінка не передбачає відповідної вигоди для себе; співпрацю і добровільну роботу.

Особливостями прояву просоціальної поведінки дошкільників є інструментальна допомога, альтруїстична поведінка, емпатія.

Здатність та вміння прийняти точку зору партнера допомагає прийняти його особистість в комплексі якостей та цінностей, що може полегшити, або ініціювати просоціальну поведінку.

2. Оскільки сучасна дитина-дошкільник живе в інформаційному просторі, що створюється засобами масової комунікації, медіа є одним із складових його виховання і соціалізації.

Сьогодні в Україні існує велика кількість інформаційних платформ, які можуть використовуватися у виховних та розвиваючих цілях дорослими за умов дотримання правил безпеки. Це медіа проекти «Сорока-ворона», «Левко ТВ», «Соняшник», «Пустунчик», «З любов'ю до дітей» та ін. Цікавими і корисними для розвитку чуйності, емпатії, навичок спільної діяльності та командної роботи, взаємодопомоги та співпраці з іншими людьми. є підбірка мультфільмів на сайті «НаУрок».

3. Діагностика сучасного стану рівня сформованості навичок просоціальної поведінки дошкільників дала підстави стверджувати, що за

когнітивним, емоційно-ціннісним та вчинковим критеріями діти, в основному, знаходяться на низькому та середньому рівні сформованості просоціальних навичок. Більшість дітей не приділяють уваги думці партнера у взаємодії, не вміють планувати або домовлятися про спільну роботу. Навіть, коли правильно тлумачать вимоги до ввічливого спілкування з однолітками та дорослими, в реальному житті не дотримуються їх. Тож існує нагальна потреба пошуку шляхів оптимізації процесу виховання гуманних міжособистісних стосунків в сучасних умовах.

4. Зважаючи на зазначене вище, ми вважаємо, що спільна діяльність педагогів та батьків дошкільників забезпечить розвиток навичок просоціальної поведінки дітей в умовах сучасного світу, сприятиме уникненню проблем та допоможе застосувати можливості сучасного інформаційного простору за таких умов:

5. Систематичне включення дошкільника в змістовну, спільну з іншими дітьми і дорослими діяльність на засадах діалогу;

6. Взаємодія всіх учасників освітнього процесу (вихователів, батьків та найближчого оточення дошкільників) в організації педагогічного супроводу контактів дітей з медіа засобами та вироблення медіа імунітету;

7. Застосовування медіа середовища як одного з інструментів, а не основного засобу виховання навичок просоціальної поведінки та розвитку емоційного інтелекту дошкільників (зняття фіксації на власному «Я» за рахунок розвитку уваги до іншого, почуття спільності і причетності з ним через створення предметно-розвиваючого середовища, стимулюючої прояви просоціальних відносин) ;

8. Перетворення аудіовізуальної інформації у вербальну (систематичне обговорювання її з дітьми для збагачення і узагальнення особистісного досвіду просоціальної поведінки дошкільників, застосовування в реальному житті).

Цілеспрямоване систематичне використання розроблених нами рекомендацій сприятиме гармонійному розвитку дитини дошкільного віку, дозволить збагатити досвід кожного вихованця, оволодіти навичками просоціальної поведінки, полегшити соціалізацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксеновская Л. Н. Ордерная концепция организационной культуры : вопросы методологии : в 2 кн. / Л. Н. Аксеновская. - Саратов, 2005. - Кн. II. - 348 с.
2. Алиева Ш.Г. Актуальные проблемы дошкольной педагогики / Ш. Г. Алиева. - Баку: Элм, 2010. – 283 с.
3. Алиева Ш.Г. Дошкольная педагогика / Ш. Г. Алиева/ - Баку: АДПУ, 2010. -185 с.
4. Вознесенская Е. Л. Учиться никогда не рано. Учебник для равнодушных родителей / Е. Вознесенская. – К. : Золоті ворота, 2012. – 268 с.
5. Вознесенская Е. Л. Учиться никогда не рано. Учебник для равнодушных родителей / Е. Вознесенская. – К. : Золоті ворота, 2012. – 268 с.
6. Вознесенська О. Л. Сім'я в інформаційному суспільстві: зміна норми / О. Л. Вознесенська // Психологічні перспективи. – Луцьк, 2010. – Спецвипуск. – С. 16–26.
7. Гартман Т. Ю. Особенности нравственного воспитания детей средствами ТВ / Т. Ю. Гартман // Вестник электронных и печатных СМИ. – Москва: Изд-во Академия медиаиндустрии, 2015. – С. 124–140.
8. Городецька О. Вплив медіа-інформаційних технологій на процес соціалізації дітей дошкільного віку / О. Городецька // Нова педагогічна думка. - 2018. - № 3. - С. 166-169. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2018_3_37
9. Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі : посібник для батьків / І. В. Литовченко, С. Д. Максименко, С. І. Болтівець, М-Л. А Чепа, Н. М. Бугайова. – К. : ТОВ «Видавничий будинок «Аванпост-Прим», 2010. – 48 с.

10. Жукова А. И. Становление глобального медиапространства [Электронный ресурс] / А. Жукова. - 2012. – Режим доступа: http://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2012/1733/47588_8e1d.pdf.
11. Знаков В. В. Понимание в познании и общении / В. В. Знаков. - Самара, 1998. -188 с.
12. Касаткина Ю.В, Ключева Н.В. Учим детей общению / Ю. В. Касаткина, Н.В. Ключева. - Ярославль: Академия развития, 1997. – 240 с.
13. Кириченко В. І. Теоретичні засади формування просоціальної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів / В. І. Кириченко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. – 2014. – №7. – С. 237–247.
14. Кокуева Л.В. Духовно-нравственное воспитание дошкольников на культурных традициях своего народа / Л.В. Кокуева. - Аркти , 2005.- 143 с.
15. Корнилов Ю. К. Как ситуация становится проблемной. Практическое мышление и опыт : ситуативность и инструментальность обобщений / Ю. К. Корнилов. - Ярославль, 2000. - С. 3-14.
16. Кубицький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: Навч. посіб./ С. О. Кубицький. – 3-те вид. доп. і перероб. – К.: Міленіум, 2015. – 300 с.
17. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / В. Іванов, О. Волошенюк, Л. Кульчицька. – Вид. 2-ге, стер. – К. : АУП, ЦВЦ, 2012. – 58 с.
18. Межличностные отношения ребёнка от рождения до 7 лет / под ред. Е.О. Смирновой. – М.: Воронеж, 2000. – 235 с.
19. Новиков В. В. Социальная психология : феномен и наука : учеб. Пособие / В. в. новиков. - М., 2003. - 352 с.

20. Тоискин В. С. Медиаобразование в информационно-образовательной среде: учебное пособие / В. С. Тоискин, В. В. Красильников. – Ставрополь: Изд-во СГПИ, 2009. – 122 с.

21. Формування базових якостей особистості дітей старшого дошкільного віку в ДНЗ : монографія [Електронний ресурс] / Г. Беленька, С. Васильєва, Н. Гавриш, В. Маршицька, С. Нечай, О. Остряньська, О. Полякова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр ; за заг. ред. О. Рейпольської. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. – 330 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/706372/1/97.pdf>

22. Черешнюк І. О. Використання медіатехнологій у початковій школі : методичні рекомендації / І. О. Черешнюк. – Дніпро, 2016. – С. 133.

23. Юдина Е. Н. Развитие медиапространства (на примере телевидения) : авто- реф. дисс. д-ра соц. наук [Електронний ресурс] / Е. Н. Юдина. - М., 2008. - 50 с. – Режим доступа: <http://www.smolsoc.ru/index.php/2010-09-03-19-02-04>.

24. Янчук В. А. Введение в современную социальную психологию: учеб. пособие для вузов / В. А. Янчук. – Минск: АСАР, 2005. – 768 с.

25. Arthur P. Brief and Stephan J. Motowidlo. Prosocial organizational behaviors / P. Arthur // The Academy of management Review. - 1986. - Т. 11, № 4. - p. 710 -725.

26. Batson C. D. (1987) Prosocial motivation: Is it ever truly altruistic? In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology*, Vol. 20, 1987. - p. 65–122. Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60412-8](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60412-8)

27. Brownell C. A., Iesue S. S., Nichols, S. R., Svetlova M. Mine or yours? Development of sharing in toddlers in relation to ownership understanding. *Child Development*, 2013. – 84. - p. 906–920.

28. Decety J. The neuroevolution of empathy (АНГЛ.) / Decety J. // *Annals of the New York Academy of Sciences (АНГЛ.)русск. : journal.* - 2011. - Vol. 1231. - P. 35-45. - doi:10.1111/j.1749-6632.2011.06027.x.
29. Eisenberg Nancy; Fabes Richard A.; Spinrad Tracy L. *Handbook of Child Psychology»* / Eisenberg Nancy; Fabes Richard A.; Spinrad Tracy L. // *Handbook of Child Psychology*, 2007.
30. Grossmann T. The development of emotion perception in face and voice during infancy. *Restorative Neurology and Neuroscience*, 2010. – 28. - p. 219–236.
31. Hay D. F., Murray P. Giving and requesting: social facilitation of infant's offers to adults. *Infancy Behavioral Development*, 1992. – 5. - p. 301–310.
32. Heckhausen, H. (1991). *Motivation and action* (P. K. Leppmann, Trans.). Springer-Verlag Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-75961-1>.
33. Helliwell J. F.; Putnam R. D. The social context of well-being (АНГЛ.) / Helliwell J. F.; Putnam R. D. // *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences : journal.* - 2004. - Vol. 359, no. 1449. - P. 1435-1446. - doi:10.1098/rstb.2004.1522.
34. Liszkowski U., Carpenter M., Striano, T., Tomasello M. 12-and 18-month-olds point to provide information for others. *Journal of Cognition and Development*, 2006. - 7(2). - p. 173–187.
35. Sanstock John W. *A Topical Approach to Life Span Development 4th Ed.* / John W. Sanstock. - New York: McGraw-Hill, 2007. Ch. 15, pp. 489 – 491.
36. Svetlova M., Nichols S. R., Brownell, C. A. Toddler's prosocial behavior: From instrumental to empathic and altruistic helping. *Child Development*, 2010. – 81. - p. 1814–1827.
37. Warneken F., Tomasello M. Helping and cooperation at 14 months of age. *Infancy*, 2007. - 11(3). - p. 271–294.

38. Zahn-Waxler C., Robinson J. L., Emde R. N. The development of empathy in twins. *Developmental Psychology*, 1992. - 28(6). – p. 1038–1047.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для батьків

Шановні батьки!

Будемо вдячні за відповіді на наші запитання!

П.І.Б. _____

1. Чи вважаєте Ви за необхідне виховувати в дитини навички просоціальної поведінки?

_____

2. Як Ви розумієте поняття «просоціальна поведінка»?

_____

3. Чи згодні Ви з твердженням, що дитину виховують батьки, педагоги, оточення та медіа середовище? У чому це виявляється?

_____

4. Як, на Вашу думку, треба формувати досвід просоціальної поведінки дошкільників?

_____

5. Які труднощі виникають у Вас у процесі виховання гуманності та бажання допомагати в умовах інформаційного середовища?

_____

6. Як часто обговорюєте Ви з дитиною зміст сприйнятої медіапродукції?

_____

7. На що Ви орієнтуєтеся під час вибору медіапродукції для дитини?

_____

8. Чи контролюєте Ви медіаконтент, який споживає Ваша дитина?

_____

Дякуємо за Ваші відповіді!

Пам'ятка для батьків

(з досвіду роботи Ю. Семеняко)

- Не піддавайтесь спокусі полегшити собі життя, посадивши малюка перед телевізором, а самим зайнятись справами. Пам'ятайте, що психіка дитини формується тільки у спільній діяльності з дорослим.
- Чітко регламентуйте час перегляду дитиною телепрограм. Максимальна кількість часу біля екрану не повинна перевищувати від 15-20 хвилин до 1 години на день.
- Не дозволяйте дитині переглядати медіапродукцію, що орієнтована на дорослу аудиторію.
- Стежте за змістовністю та художністю дитячих програм. Обговорюйте з дитиною сюжети переглянутих фільмів, прочитаної з друкованих видань інформації. Важливо зрозуміти, що дитина думає, відчуває, як вона вчинила б у тій чи іншій ситуації. Навчіть дитину аналізувати, оцінювати вчинки і розуміти почуття інших людей.
- Після обговорення запропонуйте дитині намалювати героїв фільму, гри чи зліпити їх із пластиліну тощо. Зверніть увагу на зображення емоцій героїв.
- Для дітей старшого дошкільного віку можна організувати гру «Режисери-мультиплікатори»: придумати і намалювати серію малюнків для нового фільму або продовжити улюблений фільм або гру.